

∞ | ИНТЕРБЈУ

ТАЈНА ЈЕ У СНАЖНОЈ ИДЕЈИ И ВЈЕРИ У УСПЈЕХ

Проф. др Софија Стефановић,
први научник из Србије чији је пројекат добио новац Европског истраживачког савјета

Page: 9

Reach: 0

Country: SERBIA

Size: 1629 cm2

2 / 4

Проф. др Софија Стефановић и њен тим из Лабораторије за биоархеологију, при Одјељењу за археологију Филозофског факултета у Београду, добили су 1,7 милиона евра за финансирање пројекта BIRTH, који се бави порођајима, мајкама и бебама у праисторији. То је први пут у историји српске науке да Европски истраживачки савјет (European Research Council) уврсти један научни пројекат из Србије међу најизврсније истраживачке подухвате у Европи.

Пројекат BIRTH ће понудити прве биолошке доказе о еволуцији фертилитета. Идеја је да се испитивањем налаза људских зуба из праисторијског периода и проучавањем такозваних инкрементних линија у зубном цементу (од којих свака одговара једној години живота), према клиничким студијама утврди трудноћа – уколико се испостави да су оне тамне, задебљане и минерализоване. Анализом ових линија утврдиће се статистика порођаја код неолитских жена и тако установити зашто се људска популација у овом добу умногостручила.

О самом пројекту, као и о искуствима у вези с

тим како „освојити“ новац из европских фондова, за девети број часописа „Инфинити“ разговарали смо са професорком Стефановић.

Реците нам више о пројекту BIRTH, који је сврстао Србију у ред земаља које добијају бесповратно новац од ERC, и откуд уопште идеја?

Клице идеје потичу из студентских дана, када сам се заинтересовала за феномен сахрана новорођенчади испод подова кућа на Лепенском Виру. Та тема водила ме је ка бројним другим истраживањима након којих ми је постало јасно да савремена наука потпуно игнорише тему материнства у праисторији, и да о трудноћи, рађању и праисторијским бебама не знамо готово ништа. Заправо, схватила сам да је читава еволуција људског фертилитета заснована само на индиректним доказима, а да фертилитет, као биолошка категорија (јер фертилитет је број деце коју роди једна жена или једна популација) мора бити истражен и на основу директних доказа о броју рођене дјеце. Када је у Њемачкој, на Универзитету у Фрајбургу, урађена клиничка

студија која је показала, код савремених жена познатог броја порођаја, да свака трудноћа оставља тзв. линију кризе на зубима, постало ми је јасно да, ако се метод примени на древном материјалу, можемо у историји науке добити прве директне доказе о броју трудноћа сваке праисторијске мајке. С обзиром на то да примјена овог метода може потпуно промијенити начин на који се проучава древни фертилитет и да је то од великог значаја за разумијевање читаве људске еволуције, сматрала сам да је иновација веома моћна и да је за њу могуће добити подршку Европског истраживачког савјета. Тим из Лабораторије за биоархеологију у којем су проф. др Весна Димитријевић, доц. др Марко Порчић, др Марија Радовић, др Драгана Филиповић, Ивана Живаљевић, Јелена Јовановић и Тамара Благојевић на пројекту ће радити наредних пет година.

BIRTH пројекат ће истраживати које су промјене у човјековој биологији и култури могле допринијети порасту фертилитета, што је данашњој науци недовољно познато. Пројекат се заснива на холистичком приступу теми фертилитета, развијајући оквир за разумијевање различитих скелетних, нутритивних и културних ефеката на стопе рађања на централном Балкану у периоду између 10.000. и 5.000 године п. н. е.

Лабораторија за биоархеологију из Београда већ је сарађивала са Музејом Републике Српске радећи антрополошку анализу људских скелетних остатака са средњовјековне некрополе у Шипову.

Која је тајна Вашег успјеха у конкурисању за подршку ЕУ фондова?

Поред иновативне идеје, неопходно је да повјерујете да је могуће добити ERC пројекат и да ћете га управо ви добити. То је важно, јер ако имате такво увјерење, када год говорите о свом будућем пројекту, они који вас слушају осјетиће колико је идеја значајна, али и да сте ви способни да је реализуете. Створите у научној заједници осјећај – готово нестрпљења – да коначно види резултате вашег пројекта. Тајна је заправо веома једноставна – одлучила сам да добијем ERC. То данас савјетујем свим колегама са којима разговарам јер мислим да је код наших научника кључна препрека психолошке природе. И сама сам мислила да је немогуће јер знам да је конкуренција велика и од када сам први пут чула за ERC, чула сам и легенде о томе да је недостижан. Али јасна намера да добијете ERC први је и можда најзначајнији корак.

Шта бисте сугерисали колегама истраживачима из Србије, али и из Републике Српске који желе да дођу до новца из европских фондова? На шта посебно да обрате пажњу?

Мислим да је наш највећи проблем то што не умиемо довољно добро да презентујемо своју идеју. Јер добра идеја, ако се образложи млако или нејасно, неће бити препозната. На примјер, могу да кажем да ће BIRTH пројекат испитивати линије кризе на зубима праисторијских жена, али исто то могу да кажем „бриселским језиком“, па то звучи овако: први пут у историји науке BIRTH пројекат ће дати доказе о броју трудноћа праисторијских мајки. Али ни то није довољно јер иновација није само у томе да ћете нешто у науци урадити први пут, већ морате да образложите због чега је то битно. Зато је важно да свом пројекту дате много шире значење јер му тиме додајете потребне вриједности. Односно, када сопствени пројекат погледате из птичје перспективе, шта је шира слика коју видите? Нпр., могу да кажем да ће BIRTH истражити да ли су жене у неолиту заиста имале више дјеце него жене из претходних периода, али ако то подигнете на виши ниво, треба да кажете – BIRTH пројекат ће у потпуности промијенити начин на који проучавамо древни фертилитет и пружиће прве директне доказе о еволуцији фертилитета. Дакле, ако постоји иновативна идеја, најважније је да се јасно образложи, да привуче пажњу, да онај који вас оцјењује пожели да што прије почне то ваше занимљиво истраживање и, наравно, да значај онога што радите може да схвати и особа која није стручњак у вашој области.

Какви пројекти из Србије и из РС имају највише шанси у освајању новца из европске касе?

Тешко је дати одговор на ово питање јер ERC нема приоритетне теме, већ ви као истраживач сами бирате поље у којем ћете бити иновативни. Али важно је да научници са наших простора знају да ERC не очекује да ваша иновација доведе до тога да откријете нову планету или лијек за неизљечиву болест, сасвим је довољно да имате нов поглед на неки стари проблем и да нудите иновативно рјешење. Битно је да имате снажан одговор на питање зашто је ваш пројекат важан и шта ћете њиме промијенити. Те промјене могу да буду на различитим нивоима – нпр., створите потпуно ново поље истраживања, или ће резултат вашег пројекта дати допринос рјешавању неког проблема у друштву или ће бити примјењив у индустрији. Веома је важно да проблем сагледавате интердисциплинарно, и да постављате питања која прије вас нису постављана, или пак да за стара али неријешена питања понудите нову методу која може да доведе до рјешења.

Page: 9

Reach: 0

Country: SERBIA

Size: 1629 cm2

4 / 4

Да ли постоје можда неки превиди које домаћи истраживачи праве, чиме смањују своју конкурентност у европским научним пројектима?

Осим радова објављених у значајним међународним часописима, научници треба брижљиво да граде мреже међународне сарадње јер када процјењују вашу биографију, веома значајан сегмент јесте и међународна срадња коју сте до тада остварили. Ипак, кључни проблем је што јако мали број наших научника конкурише, иако сам увјерена да овдје постоје и врхунски научници и иновативне идеје. Значајан проблем је и то што се многе колеге плаше чињенице да је конкуренција огромна, а заправо кључ је у томе да се проба и да се стекне драгоцјено искуство проласка кроз читав процес. Са тим искуством, чак и ако сте неуспешни првог или другог пута, толико ћете научити о томе како да своју идеју претворите у иновативни пројекат да ћете стећи непроцјењиво искуство које ће вам помоћи да на крају успијете. Често смо склони да сами себе не цијенимо довољно и да мислимо да је то што долазимо са Балкана већ само по себи препрека у европској утакмици. А, заправо, сасвим је супротно и балканско поријекло видим у овом тренутку као предност јер је број кандидата који долазе са овог простора толико мали да сам увјерена како би иновативне идеје наших научника биле радо подржане од стране Европског истраживачког савјета.

Физичка антропологија је дисциплина на којој је проф. др Софија Стефановић магистрирала (2001) и докторирала (2006) и усавршавала се у иностранству. Тренутно са осам европских универзитета ради на пројекту BEAN Bridging the European and Anatolian Neolithic: Demography, migration, and lifestyle at the advent of civilisation (Fp7 Marie Curie ITN пројекат) у оквиру којег су, између осталог, окупљени научници под руководством Јоакима Бургера са Универзитета у Мајнцу успјели да изолују древну ДНК и ускоро ће бити завршена реконструкција читавог генома једне жене која је живјела у Ђердапу прије око 8.000 година. Поред тога, у оквиру пројекта PREFERT: Prehistoric fertility: duration of lactation during the Mesolithic and Neolithic in the South Eastern Europe (билатерални пројекат са Лабораторијом ЛАМПЕА из Француске) проф. Стефановић кроз анализу изотопа истражује колика је била дужина дојења праисторијских мајки и чиме су се оне храниле током трудноће. Пројекат који је значајно утицао на развој Лабораторије за биоархеологију јесте Биоархеологија древне Европе: људи, животиње и биљке у праисторији Србије, који финансира Министарство образовања, науке и технолошког развоја. У области праисторијске биоархеологије поред двије монографије Стефановићева је објавила и око тридесет радова, од којих многе у врхунским међународним часописима.